

Ondergronds veldwerk

Moeraskartelblad

Blauwe knoop, waterdrieblad, galigaan en armbloemige waterbies – ze duiken weer op in het Wisselse Veen. Daarmee wordt het gebied bij Epe langzamerhand opnieuw het walhalla van wilde flora dat het was aan het begin van de twintigste eeuw. Dankzij ingrepen die natuurherstel met veenvorming stimuleren. Tekst: Karlijn van Orzenoort

Waterdrieblad

Het Wisselse Veen heeft zich zo'n twaalfduizend jaar geleden ontwikkeld. Door de hoge grondwaterstanden en de aanvoer van kwelwater vanuit de hoger gelegen Veluwe is hier eeuwenlang sprake geweest van veenvorming. Vanaf 1895 is het veen verwijderd en werd het ontveende gebied landbouwgrond. De boeren lieten ook sloten aanleggen, waardoor de ontwatering (lees: verdroging) sterk toenam. Slechts een halve hectare veengrond bleef gespaard: het Landje van (boer) Jonker.

Natuurherstel

Vanaf 1993 is GLK bezig om de oorspronkelijke natuur terug te brengen. Op enkele percelen is de fosfaatrijke bovenlaag toen afgegraven, zodat schrale grond ontstond waarop veenmossen graag groeien. Vier jaar geleden is dat ook op andere percelen gebeurd.

Foto: Ruud Knol

Inmiddels komen al voorzichtig zeldzame soorten terug die hier vóór 1940 groeiden, zoals moeraskartelblad, moeraswolfsklauw, moerasviooltje en draadzegge. De vraag was echter hoe het gebied nog natter gemaakt kon worden, zodat meer veen kon ontstaan.

Kleischot in de bodem

Recent onderzoek biedt hiervoor aanknopingspunten. Karel Hanhart en Remco van Ek van Adviesbureau Eelerwoude onderzochten vorig jaar het grondwater van het Wisselse Veen. Volgens de grondwatermodellen van het waterschap en de provincie zou het kwelwater namelijk verspreid in het gebied in de verschillende slootjes moeten opwellen, maar dat gebeurde niet. Hoe kwam dat? "Toen wij zelf bodemboringen deden, ontdekten we dat het kwelwater alleen opwelde in het Landje van Jonker. Hierdoor stond het grondwater in het veen zelf hoog, maar pal ernaast maar liefst één meter lager", aldus Hanhart. "Zo'n groot verschil in grondwaterstand kan alleen maar komen door de aanwezigheid van een kleischot in de bodem."

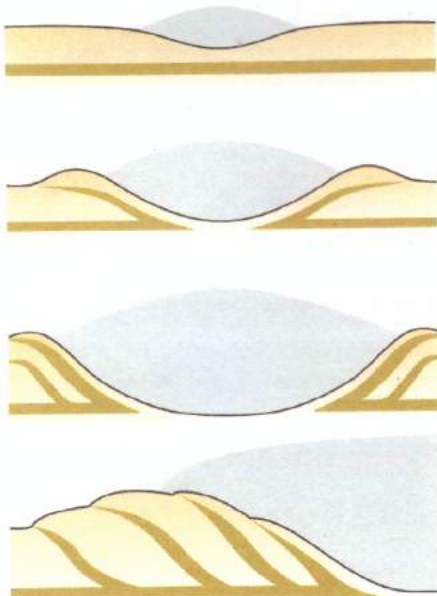
Natuurlijke damwand

Kleischotten dateren uit de voorlaatste ijstijd. Doordat de gletsjer die in de IJsselvallei lag, de horizontale leemlagen in de bodem schuin opstuwde, ontstonden er kleischotten. "Die zijn altijd omgeven door een waas van

geheimzinnigheid," vervolgt Hanhart, "omdat ze zelden in het veld worden aangetroffen. Maar nu hebben we er eentje te pakken! Het kleischot in het Wisselse Veen fungeert als een natuurlijke damwand. Hierdoor wordt het

Bij het ontstaan van stuwwallen vormden zich opstaande kleischotten

- Ondergrond: vooral afzettingen van een rivier
- Landijs
- Kleilagen en -schotten

grondwater dat vanuit de Veluwe richting het oosten stroomt, omhoog gebracht. Zodoende komt in Landje van Jonker bijna het hele jaar kwelwater naar de oppervlakte, dat over de grond richting de sloten sijpelt. Ideaal voor veenvorming."

Meer kwelwater

Die ideale situatie is er op de percelen naast het Landje van Jonker nog niet. "Maar door de ontdekking van het kleischot werd direct duidelijk wat daar zou moeten gebeuren", vervolgt Hanhart. "Ik heb uitgerekend dat de slotjes 400 miljoen liter kwelwater per jaar afvoeren. Als dat op een of andere manier kan worden beperkt of voorkomen, zal dit water in de percelen zelf uit de bodem opborrelen. Daardoor wordt het Landje van Jonker nog natter en kan het veen zich gaan uitbreiden."

Vervolgstappen

Bij GLK wordt nagedacht over volgende ingrepen in het gebied. "Wellicht dat we de slotjes versneld laten verlanden door er grond uit de directe omgeving in te storten", laat ecooloog Wim Geraedts weten. "Maar met zwaar materieel het Wisselse Veen in rijden doet het gebied ook geen goed." Soms is geduldig afwachten en de natuur haar gang laten gaan de beste optie, volgens hem; de slotjes groeien dan vanzelf dicht. In 2018

Karel Hanhart onderzocht vorig jaar het grondwater van het Wisselse Veen bij Epe

laat GLK sowieso landschapsecologisch onderzoek uitvoeren naar de mogelijkheden voor verder natuurherstel van het Wisselse Veen en de omgeving.